

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВЛАДИ

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських і практичних занять
(для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»)*

УДК 342.97:35.07
С 34

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 11 від 22.05.2024 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Оксана ПЕТРЕНКО, доцент кафедри прикладної економіки, підприємства та публічного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», кандидат наук з державного управління, доцент;

Ольга МАТВЕЄВА, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», кандидат наук з державного управління, доцент.

УКЛАДАЧ:

Наталія СИДОРЕНКО, професор кафедри управління та адміністрування Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

С 34 Сидоренко Н. С. Запобігання корупції в органах влади: метод. реком. для підг. до семінар. і практ. занять. Дніпро : ДДУВС, 2024. 48 с.

Методичні рекомендації для підготовки до семінарських і практичних занять з тем, передбачених навчальним планом з дисципліни «Запобігання корупції в органах влади».

Для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та викладачів закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета вивчення навчальної дисципліни.....	5
2. Очікувані результати навчання.....	6
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Теми семінарських занять з методичними порадами до них.....	10
5. Вимоги до оформлення індивідуальних завдань.....	38
6. Критерії та засоби оцінювання успішності навчання.....	40
7. Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни.....	44

ВСТУП

Україна є демократичною та правовою державою, яка прагне до членства в Європейському Союзі, і має адаптувати свої закони до вимог Європейського Союзу та їх законодавства. Однією з головних перешкод на шляху до членства в ЄС є значна корупція на державному рівні. У цьому контексті постає питання щодо ефективного та належного запобігання й протидії корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування України. Динамічний розвиток суспільства потребує постійного коригування національного законодавства, а також політико-правових інструментів та механізмів запобігання корупційним злочинам у державних та місцевих органах влади.

Наразі особлива увага приділяється цифровізації та діджиталізації національної економіки та її впливу на антикорупційну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування України. Для належного та сталого розвитку країни та припливу в нашу країну міжнародних інвестицій необхідні ефективні та своєчасні заходи протидії корупції в державних і місцевих органах влади.

Майбутнім фахівцям в галузі права та публічного управління та адміністрування доцільно приділяти більше уваги боротьбі з корупцією, враховувати міжнародний досвід та застосовувати міжнародне співробітництво в зазначеній сфері. Зростання корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування України загрожує не лише сталому розвитку суспільства, а й несе пряму загрозу національній безпеці та обороні. Основне призначення запропонованих методичних рекомендацій – сприяти підготовці здобувачів вищої освіти. Ми підтримуємо семінарські заняття, одну з найважливіших та достатньо конструктивних форм навчального процесу. На семінарських заходах студенти повторюють, поглиблюють і закріплюють свої знання з галузі.

1. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення зазначеної навчальної дисципліни «Запобігання корупції в органах влади» є теоретико-практичне та загально-управлінське ознайомлення здобувачів вищої освіти із феноменом корупції в Україні як значного економічного, політико-правового та культурного явища, її природою, соціальними основами її виникнення та поширення та створенням ефективних механізмів її запобігання та боротьби, формування знань, понять і навичок з цієї дисципліни. Корупція як передумова виховання соціально орієнтованої правової держави та громадянського суспільства, набуття знань щодо забезпечення антикорупційних заходів, дослідження масштабів корупції, вивчення факторів впливу, а також розвитку та механізмів корупції та забезпечення антикорупційних заходів.

Вивчення зазначеної дисципліни забезпечує належне та якісне формування компетентностей за освітньою програмою: *«Публічне управління та адміністрування»*.

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2 – Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13 – Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

Спеціальні компетентності:

СК3 – Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

Програмні результати навчання:

ПРН4 – Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН5 – Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН6 – Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН11 – Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни «Запобігання корупції в органах влади» передбачає досягнення таких результатів:

знати:

- поняття та сутність корупції, її види і форми, вплив на суспільний розвиток;
- інституційне забезпечення запобігання корупції;
- методи, прийоми і способи визначення корупції, заходи та механізми антикорупційної діяльності;
- зміст та види відповідальності за корупційні діяння;

вміти:

- застосовувати понятійно-категоріальний апарат, нормативно-правову лексику і спеціальну термінологію;
- здійснювати аналіз корупції як суспільного явища, основних причин її виникнення, стану та перспектив запобігання та протидії корупції в Україні;
- виявляти основні напрямки підвищення надійності і результативності антикорупційних заходів розробляти комплекс антикорупційних заходів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КОРУПЦІЇ, ЇЇ ВИДИ ТА НАСЛІДКИ

Поняття корупції. Основні історичні витоки зазначеного поняття. Природа та сутність поняття корупції, як значного негативного соціально-суспільного явища в Україні та світі. Види корупції, її наслідки. Причини корупції. Завдання емпіричного та компаративного вивчення корупції. Поняття та класифікація основних теоретико-практичних принципів запобігання сучасній корупції.

ТЕМА 2. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Стан боротьби з корупцією в Україні за період дії нового антикорупційного законодавства. Закон України «Про запобігання корупції» 2015 року. Нормативно-правове (законодавче) забезпечення сучасної антикорупційної діяльності. Інноваційні механізми запобігання та протидії корупції. Закон України «Про прокуратуру». Закон України «Про національну поліцію». Закон України «Про державне бюро розслідувань».

ТЕМА 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальні детермінанти правозастосовної діяльності в сфері запобігання та протидії корупції в Україні. Перспективи розроблення комплексної стратегії і тактики боротьби з корупцією. Шляхи вдосконалення державно-правового механізму запобігання та протидії корупції в Україні.

ТЕМА 4. РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У БОРОТБІ ІЗ ПРОЯВАМИ КОРУПЦІЇ

Боротьба з корупцією як загальносоціальне, загальнодержавне явище та пріоритетне завдання сучасної державно-управлінської діяльності. Сутність корупційних та пов'язанх з нею ризиків. Поширеність корупційних ризиків в діяльності посадових та службових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Основні форми корупційної діяльності в органах публічної влади. Механізми їх подолання.

ТЕМА 5. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ, ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.

Поняття правового статусу суб'єктів. Види та характеристика суб'єктів, уповноважених на здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Національне агентство з питань запобігання корупції. Національна рада з

питань антикорупційної політики. Національне антикорупційне бюро. Завдання, функції та повноваження та теоретико-прикладні особливості суб'єктів уповноважених на здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції. Органи Прокуратури та Національної поліції.

ТЕМА 6. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття та правовий статус суб'єктів відповідальності за корупційні злочини. Основні принципи їх діяльності. Види суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення в Україні.

ТЕМА 7. ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Поняття, сутність та зміст заходів щодо запобігання корупції в Україні. Види заходів. Особливості окремих заходів запобігання та протидії корупції. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких осіб. Врегулювання можливого та потенційного конфлікту інтересів. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів (принципи та загальні засади). Спеціальна перевірка осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Запобігання корупції у діяльності юридичної особи.

ТЕМА 8. РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Поняття інституту громадськості та його взаємодія з некомерційними громадськими організаціями, соціальна функція та його сутність. Повноваження некомерційних громадських організацій та об'єднань громадян у запобіганні та протидії корупційній складовій та корупції зокрема. Види об'єднань громадян. Взаємодія громадськості із органами державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

ТЕМА 9. КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

Основоположні засади діяльності правоохоронних органів України. Участь правоохоронних органів у запобіганні та протидії сучасній корупції. Стан корупції в органах прокуратури України. Стан корупції в органах Національної поліції. Стан корупції в судах.

ТЕМА 10. АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА

Поняття функцій держави, їх роль та значимість у суспільстві. Антикорупційна політика України як одна з важливих та основних функцій держави. Поняття та сутність сучасної антикорупційної політики в Україні. Зміст антикорупційної політики. Основні вектори та напрями антикорупційної політики України, її реалізації в сучасних умовах господарювання.

ТЕМА 11. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Визначення поняття корупційного правопорушення. Сутність та особливості корупційного правопорушення в сучасних умовах господарювання. Види корупційних правопорушень. Кримінально-правова характеристика корупційних злочинів. Адміністративно-правова характеристика корупційних правопорушень. Види юридичної відповідальності в Україні. Відповідальність за корупційні правопорушення. Усунення наслідків порушення антикорупційного законодавства, їх вплив та вага в системі загального державного управління. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення. Види покарань за вчинення корупційних правопорушень.

ТЕМА 12. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Основні міжнародні документи, що регламентують протидію корупції. Співпраця України в сфері запобігання та протидії корупції з провідними міжнародними організаціями світу. Конвенція ООН проти корупції та інші міжнародні документи у сфері протидії корупції, їх вплив та значення на суспільну життєдіяльність.

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З МЕТОДИЧНИМИ ПОРАДАМИ ДО НИХ

Плани семінарських занять передбачають обговорення декількох вузлових та важливих проблем, передбачених освітньо-професійною програмою. Їх обговорення має проходити вільно, творчо й з використанням компаративного методу. Виступи слухачів можуть бути як за власним бажанням, так і за бажанням викладача. До виступу висувуються певні вимоги: на його початку слухач має визначити коло питань, які збирається висвітлити, і закінчити його короткими висновками. Виступ повинен здійснюватися у вільній формі, відповідати обговорюваній проблемі й не перевищувати 9-12 хвилин. У ньому бажано використовувати не тільки теоретико-методологічний, організаційно-практичний, а й емпіричний матеріал обговорюваної теми. Кожному, хто виступає можуть ставитися запитання щодо обраної теми.

На семінарському занятті можуть презентуватися 2-3 індивідуальні завдання (есе(роботи)), підготовлені здобувачами освіти. Воно може бути розмножене для попереднього обговорення, а потім оголошене повністю або у вигляді тез доповідей.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КОРУПЦІЇ, ЇЇ ВИДИ ТА НАСЛІДКИ

Нормативні (нормативно-правові) та наукові джерела, які містять визначення корупції, можуть бути достатньо різноманітними: від актів законодавства до наукових публікацій та досліджень з актуальних питань. В загальному вигляді нормативні та наукові джерела поділяються на такі:

1. Законодавчі акти, що можуть містити офіційні тлумачення корупції та перелік корупційних ризиків й злочинів, а також встановлюють санкції для порушників цих норм.

2. Міжнародні конвенції, угоди та договори, що визначають поняття корупції, її генезис та закликають до припинення здійснення корупційних правопорушень. Зазначені документи зазвичай містять загальні визначення корупції та рекомендації щодо боротьби з нею.

3. Документи міжнародних організацій (ООН, Всесвітній банк, Європейська комісія тощо) можуть видавати документи, в яких визначаються корупція та способи її подолання в сучасних умовах суспільної життєдіяльності людини.

4. Наукові публікації та дослідження з професійної тематики, в яких учені- правознавці та експерти досліджують тему корупційної складової, їх ризиків та інших важливих теоретико-практичних понять та намагаються визначити загальні засади, що можуть подолати корупцію в різних країнах світу.

Зазначені джерела в сукупності утворюють різноманітну теоретико-практичну базу знань про корупцію та її складові, яка допомагає здійснювати формування комплексних стратегій боротьби з цим суспільним явищем.

Міждисциплінарна група з питань корупції Ради Європи є однією з найважливіх соціальних інституцій, яка спеціалізується на питаннях боротьби з корупцією та її понятійно-класифікаційних основах. Завдання зазначеної організації включає в себе: оцінку сучасного законодавства, актуальні практики політики різних країн щодо запобігання та боротьбою з корупцією та її проявами, а також рекомендації щодо поліпшення ситуації в зазначеній сфері.

Сучасні українські вчені та експертне середовище використовують різні теоретико-методологічні й понятійні підходи до визначення корупції. Деякі вчені визначають сучасну корупцію, як зловживання публічною владою та становищем певної особи або ресурсами для особистої вигоди. В той час як інші розглядають корупцію, як деформацію економічного процесу, що призводить до втрат для суспільства та нерівномірного розподілу суспільних благ. Аналізуючи корупцію з точки зору політико-правової та інституціональної природи, можна спрогнозувати ефективність правових механізмів та інституцій, що спрямовані на вчасне та належне виявлення й запобігання та протидію корупції, таких як національні антикорупційні агентства, судова система та правозахисні організації (в тому числі НГО).

Поняття та генезис корупції можна дослідити з різних наукових поглядів. Тим не менш, загалом воно описує зловживання публічною владою, посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування для особистої вигоди та неефективного розподілу суспільних благ. Корупційна складова включає в себе різні форми. Наприклад такі, як: отримання неправомірної вигоди, відмивання коштів, вплив на прийняття певних рішень посадовими особами на користь конкретних осіб, а також злочинне використання посадового становища для отримання неправомірних переваг в суспільній життєдіяльності. Історично корупція була присутня в різних формах суспільного устрою та багатьох державах світу протягом значного періоду часу. В загальному вигляді на становлення та розвиток корупції та її окремих аспектів впливають: соціально-економічні чинники, політико-правові та культурні фактори, а також технологічно-глобалізаційні аспекти.

Викладені фактори сприяли формуванню та поширенню корупції як негативного соціального явища, яке має досить значний вплив на економічний, політичний та соціальний розвиток держави.

За час свого розвитку, корупція набула значних масштабів та різних форм і проявляється у багатьох сферах суспільної життєдіяльності. До видів сучасної корупції, традиційно, відносять такі: хабарництво, зловживання владним становищем (з метою отримання неправомірної вигоди), вплив на прийняття рішень посадовими особами органів державної влади тощо.

Наслідками корупції є серйозний негативний вплив на різні аспекти існування сучасного суспільства, економіки та політико-правового становища, а саме: недовіра громадян до державних інституцій, порушення значної кількості законодавчих актів, значні економічні збитки, невілювання демократичних засад здійснення управлінської діяльності, поглиблення соціальної нерівності та розшарування тощо.

Запобігання корупції та її проявам вимагає від суспільства та держави комплексного та системного підходу під час впровадження різноманітних заходів й стратегій на різних рівнях суспільства. До основних засад запобігання корупції відносять такі:

1. Забезпечення належного доступу до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування;
2. Збільшення ефективності сучасного законодавства та правозастосування, що регулюють боротьбу з корупцією;
3. Створення загальнодержавних та регіональних стратегій щодо боротьби з корупцією;
4. Участь та контроль громадянського суспільства;
5. Розбудова впливових державних інституцій та механізмів контролю за ними;
6. Міжнародне співробітництво в галузі протидії корупції.

План:

1. Загальна характеристика нормативних (нормативно-правових) та наукових джерел, які містять визначення корупції.
2. Міждисциплінарна група з питань корупції Ради Європи.
3. Основні підходи до визначення поняття та теоретико-методологічної складової корупції серед українських вчених та проблеми визначення корупції у нормативно-правових актах України, зокрема, Законі України «Про запобігання корупції».
4. Поняття корупції, історичні шляхи її формування.
5. Види корупції та виявити її наслідків.
6. Основні засади запобігання корупції.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: корупція, корупційні правопорушення, пов'язані з корупцією правопорушення, запобігання корупції, протидія корупції, поняття корупції.

Завдання для самостійної роботи до Теми 1:

1. Здійсніть комплексний аналіз історичних витоків корупції в загальному розумінні.
2. Здійсніть осмислення феномена корупції представниками дореволюційної наукової школи.
3. Охарактеризуйте основні теоретико-практичні та загально-управлінські підходи до розуміння значення та сутності феномену корупції, її характерних ознак та основних практичних складових.

4. Означте взаємозв'язок дисципліни «Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції» з іншими навчальними дисциплінами, що викладаються.

5. Корупція в адміністративно-правовому розумінні: сутність, генезис, зміст поняття.

6. Охарактеризуйте та поясніть основні передумови корупції та її форми в сучасному українському суспільстві.

7. Здійсніть категорійно-правову характеристику корупції та корупційного правопорушення, а також проведіть ґрунтовний аналіз правопорушення, пов'язаного з корупцією.

8. Охарактеризуйте генезис, поняття, сутність та принципи державної антикорупційної політики в Україні.

9. Здійсніть категорійно-понятійну структурування ролі засобів масової інформації з нормативно-правовою (законодавчою) основою реалізації державної антикорупційної політики в Україні.

Індивідуальні завдання до Теми 1:

Завдання 1. Заходи запобігання та протидії корупції

Види корупції	Характеристика

ТЕМА 2. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Україна, як європейська держава, приділяє значну увагу здійсненню антикорупційної політики. Це знаходить відображення в ряді сучасних законодавчих актів. Наприклад таких:

1. Конституція України;
2. Закон України «Про запобігання корупції»;
3. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України»;
4. Кримінальний кодекс України;
5. Закон України «Про публічні закупівлі» та інші.

Зазначені законодавчі акти в сукупності створюють систему політико-правових механізмів, що спрямовані на забезпечення запобігання та протидію корупції в Україні.

Відповідно до сучасного законодавства України, суб'єктами відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення можуть бути різні особи та організації. До таких відносять: посадови осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, представників бізнесу, громадян, політичних партій тощо.

Відповідно до чинного законодавства України, суб'єкти, що несуть відповідальність за корупційні правопорушення можуть бути піддані різним видам покарань: включаючи штрафи, позбавлення волі, конфіскацію майна, вилучення права на зайняття певних посад, анулювання ліцензій тощо.

В контексті цього, важливо, щоб судова система та правоохоронні органи виконували свої функції належним чином та справедливо й об'єктивно боролися із зазначеним видом злочинів.

Стан корупції в Україні є складним та багатограним, адже вона торкнулась майже всіх сфер суспільної життєдіяльності. Тим не менш, уряд та громадські організації активним чином працюють над боротьбою з цим негативним суспільним явищем, корупція залишається серйозною та досить актуальною проблемою, що впливає на різні аспекти існування держави. В Україні корупція впливає на значну кількість соціальних та державних інституцій. Зокрема на такі: судова та правоохоронна системи, політика, економіка, медицина та освіта.

Україна вживає рішучих кроків у боротьбі з корупцією, включаючи створення антикорупційних органів, ухвалення законодавчих актів та впровадження антикорупційних реформ, тим не менш, боротьба з цією проблемою залишається важкою та тривалою. Вона вимагає не лише законодавчих та інституційних підходів, а й соціо-культурних змін, підвищення етики та рівня обізнаності громадян, ефективного контролю та відповідальності за порушення антикорупційного законодавства.

До та після запровадження нового антикорупційного законодавства України, в корупційній ситуації відбулися значні зміни. Проте слід зазначити, що оцінка цих змін може бути складною через багатofакторність ситуації та складність генезису самого корупційного явища. Тим не менш, наразі, можна відслідкувати: зменшення толерантності до корупції, збільшення рівня правосвідомості громадян, створення значної кількості антикорупційних органів та комплексна зміна культури взаємодії бізнесу і громадян.

Основні положення діючої антикорупційної нормативної бази України включають такі законодавчі акти та нормативні документи, як:

1. Закон України «Про запобігання корупції» – встановлює основоположні поняття в сфері запобігання та протидії корупції, визначає права та обов'язки суб'єктів запобігання та протидії корупції, а також правові механізми контролю за дотриманням антикорупційного законодавства в Україні.

2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» – забезпечує право громадян та громадських організацій на належний доступ до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, включаючи інформацію про витрати бюджетних коштів, виконання бюджетних програм, діяльність посадових осіб та іншу інформацію, що стосується суспільного життя.

Зазначені законодавчі акти становлять основу антикорупційної нормативної бази України і визначають організаційно-правові засади боротьби з корупцією в Україні.

План:

1. Системи антикорупційного законодавства в Україні, її види.
2. Суб'єкти, що несуть відповідальність за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.
3. Стан корупції в Україні.
4. Компаративний теоретико-практичний аналіз стану корупції за часи до впровадження нового антикорупційного законодавства та після його прийняття,
5. Основні положення діючої антикорупційної нормативної бази України.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

Доктринальні правові засади формування державної антикорупційної політики. Поняття системи антикорупційного законодавства. Рівні антикорупційного законодавства. Види антикорупційного законодавства.

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Особи, які для цілей Закону України «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Посадові особи юридичних осіб публічного права. Особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги.

Органи прокуратури. Органи Національної поліції. Національне антикорупційне бюро України. Національне агентство з питань запобігання корупції. Склад Національного агентства з питань запобігання корупції. Організація діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції.

Система заходів, що спрямована на запобігання та протидію корупції в Україні. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого службового становища. Обмеження щодо одержання подарунків та їх характеристики. Організаційно-процедурні, організаційно-практичні та організаційно-управлінські аспекти й засади запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Правила етичної поведінки. Фінансовий контроль. Антикорупційна експертиза. Спеціальна перевірка як захід запобігання корупції. Вимоги щодо прозорості та доступу до інформації. Запобігання корупції у діяльності юридичних осіб.

Завдання для самостійної роботи до Теми 2:

1. Охарактеризуйте стан законодавчого регулювання запобігання і протидії корупції в Україні.
2. Здійснити аналіз стану боротьби з корупцією в Україні.
3. Здійснити комплексний теоретико-практичний аналіз Закону України «Про запобігання корупції» 2015 року.

4. Охарактеризуйте нормативно-правове (законодавче) забезпечення антикорупційної діяльності в Україні.

5. Здійснить розбір сучасних механізмів запобігання та протидії корупції. Закон України «Про прокуратуру». Закон України «Про національну поліцію». Закон України «Про державне бюро розслідувань»

Індивідуальні завдання до Теми 2:

Завдання 1. Проаналізуйте основні законодавчі та нормативно-правові акти та виберіть із них ті організаційно-управлінські положення, які розкривають повноваження таких органів, як:

Національне агентство з питань запобігання корупції	Національне антикорупційне бюро України	Спеціалізований антикорупційний прокурор	Вищий антикорупційний суд

Завдання 2. Здійснить комплексний теоретико-прикладний аналіз основних законодавчих та нормативно-правових актів та виберіть із них ті теоретико-прикладні положення, які розкривають такі поняття, як:

Посадова особа	Службова особа	Особи з відповідальним становищем	Особи з особливо відповідальним становищем

Завдання 3. Здійснить комплексний теоретико-прикладний аналіз основних законодавчих та нормативно-правових актів та виберіть із них ті організаційно-правові положення, які розкривають такі поняття, як:

Посади з високим рівнем корупційним ризиком	Посади з підвищеним рівнем корупційним ризиком

Завдання 4. Здійснить комплексний теоретико-прикладний аналіз основних законодавчих та нормативно-правових актів та виберіть із них ті положення, які розкривають такі поняття, як:

Пряме підпорядкування	Потенційний конфлікт при створенні комісії	Умови подання Е-декларації	Захист викривачів

ТЕМА 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Співставляючи значні зусилля України як провідної європейської держави, що спрямовані на боротьбу з корупцією та її проявами в Україні, існують значні актуальні проблеми в правозастосовній діяльності в зазначеній сфері. До них, традиційно, відносять такі:

1. Недостатня ефективність судової системи;
2. Недостатня ефективність правоохоронних органів;
3. Інституційна неспроможність притягнути до відповідальності високопосадових осіб;
4. Необхідність удосконалення чинного антикорупційного законодавства тощо.

Розроблення комплексної стратегії і тактики боротьби з корупцією в Україні вимагають значного понятійного та теоретико-методологічного підходу, що охоплює різні сфери суспільної життєдіяльності та включає у себе такі аспекти, як: законодавча реформа, удосконалення інституційної стійкості та стабільності, підвищення рівня прозорості в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України, ефективний моніторинг та оцінка діяльності публічних службовців.

Зазначені напрями діяльності можуть сприяти розробці ефективних та комплексних антикорупційних стратегій і тактик, що спрямовані на досягнення значних результатів у сфері запобігання корупції. Тим не менш, важливою умовою цієї діяльності є продовження реалізації вже чинних заходів та активна участь громадянського суспільства у моніторингу їх виконання.

Удосконалення національного механізму щодо запобігання та протидії корупції в Україні включає в себе низку заходів, спрямованих на посилення законодавчої, інституційної та соціально-культурної основи антикорупційної діяльності. До таких заходів можна віднести:

1. Удосконалення законодавства – продовжувати вдосконалювати антикорупційне законодавство, уточнювати нові стандарти, уточнювати процедури та запроваджувати жорсткі механізми відповідальності за корупційну діяльність;

2. Зміцнення інституційного базису – підвищення ефективності антикорупційних інституцій, таких як Національне антикорупційне бюро та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, шляхом забезпечення їх незалежності, належного фінансування та соціально-політичної підтримки.

3. Збільшення ролі громадянського суспільства – зміцнення впливу громадських організацій на органи державної влади та місцеве самоврядування, активізація участі громадян у контролі за діяльністю владних структур та виявленні корупційних порушень.

4. Міжнародне співробітництво – посилення співпраці з міжнародними організаціями, іноземними партнерами та іншими країнами в аспекті боротьби з корупцією.

План:

1. Актуальні теоретико-прикладні проблеми правозастосовної діяльності у сфері запобігання та протидії корупції
2. Перспективні напрями розробки та впровадження комплексної стратегії і тактики боротьби з корупцією.
3. Ефективні шляхи вдосконалення державного механізму для запобігання та протидії корупції в Україні.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

Труднощі, що можуть виникати в процесі проведення спеціальної перевірки щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних виконанням функцій держави або місцевого самоврядування в Україні. Проблеми оприлюднення відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Організаційно-правові та загально-управлінські аспекти й проблеми діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції. Проблеми комплексної юридичної оцінки сучасних положень антикорупційного законодавства.

Основні теоретико-практичні поняття стратегії боротьби з корупцією. Поняття тактики боротьби з корупцією. Головні завдання та загальна мета стратегії і тактики боротьби з корупцією. Загальні засади стратегії і тактики у боротьбі з корупцією.

Державний механізм запобігання та протидії корупції. Шляхи запобігання та протидії корупції. Основні напрями впровадження державного механізму запобігання та протидії корупції. Удосконалення діяльності щодо запобігання та протидії корупції.

Завдання для самостійної роботи до Теми 3:

1. Охарактеризуйте організаційно-правові проблеми реалізації положень антикорупційного законодавства.
2. Охарактеризуйте неоднозначність, яка виникає щодо трактування ряду положень Закону України «Про запобігання корупції».
3. Знайдіть та охарактеризуйте теоретико-прикладні проблеми кваліфікації діянь у якості корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.
4. Поняття та зміст стратегії та тактики боротьби з корупцією.
5. Завдання та мета стратегії і тактики боротьби з корупцією.
6. Охарактеризуйте ймовірні шляхи удосконалення державного механізму запобігання та протидії корупції.

Індивідуальні завдання до Теми 3:

1. Удосконалення державно-правового механізму протидії корупції.

ТЕМА 4. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ, УПОВНОВАЖЕНИХ НА ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Правовий статус суб'єктів, уповноважених на здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції, визначає їхні права, обов'язки, повноваження, функції та відповідальність. Зазначені суб'єкти являють собою органи державної влади, спеціалізовані антикорупційні установи, громадські організації та інші установи відповідного профілю роботи.

Суб'єктами запобігання та протидії корупції в Україні є: уповноважені підрозділи органів державної влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, їх посадові й службові особи, а також громадяни України.

Національне агентство з питань запобігання корупції є однією з головних та важливих державних інституцій України, відповідальних за реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії корупції. Основними цілями НАЗК є забезпечення ефективної системи антикорупційних заходів та управління дотриманням антикорупційного законодавства в різних сферах суспільної життєдіяльності.

Національна рада з питань антикорупційної політики є консультативно-допоміжним органом, що допомагає координувати та реалізовувати комплексні стратегії боротьби з корупцією в Україні. Основною метою НРАПП є належне сприяння формуванню та реалізації державної політики в сфері запобігання та протидії корупції, а також забезпечення координації дій різних органів та суб'єктів, що займаються антикорупційною діяльністю.

Національне антикорупційне бюро є спеціалізованим органом державної влади України, відповідальним за розслідування та запобігання корупційним правопорушенням. Основною метою діяльності якого є боротьба з високим рівнем корупції, особливо у сфері державного управління та державних закупівель.

Обов'язки, функції та повноваження осіб, уповноважених здійснювати заходи із запобігання та протидії корупції, значно відрізняються залежно від їх статусу, місця в державній системі та компетенції.

До прикладу органи виконавчої влади мають функції з реалізації антикорупційної політики, виконання законів та регулювання антикорупційних заходів. В той час, як громадські організації можуть лише виконувати додаткові функції моніторингу, виявлення та викриття корупційних порушень, підтримки антикорупційних ініціатив в Україні та залучення громадськості до участі у боротьбі з корупцією.

Важливу роль в системі запобігання та протидії корупції відіграють органи прокуратури та Національної поліції України. Вони мають значні повноваження та обов'язки щодо виявлення, розслідування та запобігання корупційним злочинам.

На прокуратуру покладено функцію контролю за законністю діяльності органів державної влади та підтримку публічного обвинувачення в суді.

На Національну поліцію покладено функцію забезпечення правопорядку та громадської безпеки в Україні. У сфері протидії корупції, поліція, не лише вживає певних профілактичних заходів для запобігання, а й проводить оперативні заходи, зокрема затримання та розкриття підозрюваних у корупційних злочинах.

Важливим є й те, що ці відомства співпрацюють між собою та з іншими правоохоронними та антикорупційними органами з метою ефективної боротьби з корупцією в Україні.

План:

1. Поняття правового (законодавчого) статусу суб'єктів, що уповноважені належним чином на здійснення заходів, щодо запобігання та протидії корупції.
2. Види суб'єктів, що уповноважені на здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції.
3. Національне агентство з питань запобігання корупції.
4. Національна рада з питань антикорупційної політики.
5. Національне антикорупційне бюро.
6. Завдання, функції та повноваження суб'єктів уповноважених на здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції.
7. Органи Прокуратури та Національної поліції в системі органів протидії корупції.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

Правовий статус суб'єктів. Національне агентство з питань запобігання корупції. Національна рада з питань антикорупційної політики. Національне антикорупційне бюро. Завдання, функції та повноваження суб'єктів уповноважених на здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції. Органи Прокуратури та Національної поліції в системі органів протидії корупції.

Завдання для самостійної роботи до Теми 4:

1. Здійснить організаційно-управлінських аналіз базових антикорупційних правил, які встановлюють певні заборони (обмеження) для фізичних осіб.
2. Основні суб'єкти відповідальності за корупційні діяння.
3. Обмеження використання службових повноважень і свого становища.
4. Обмеження щодо одержання подарунків
5. Охарактеризуйте обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності
6. Охарактеризуйте обмеження щодо спільної роботи близьких осіб
7. Охарактеризуйте обмеження суміщення з іншими видами діяльності.
8. Охарактеризуйте обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

Індивідуальні завдання до Теми 4:

Підготовка тез доповідей, рефератів, есе, презентацій та іншого на теми, що пропонуються викладачем або здобувачем вищої освіти, але з обов'язковим погодженням з викладачем.

ТЕМА 5. ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Антикорупційні заходи – це система важливих та взаємопов'язаних організаційних, правових, адміністративних, економічних, соціальних та інших заходів, що спрямовані на запобігання, виявлення, зменшення та недопущення корупційних явищ при здійсненні господарювання та управління будь-чим. Сутність цих заходів полягає в реалізації конкретних ініціатив органів державної влади та/або органів громадянського суспільства, політики та механізмів, спрямованих на створення умов, які ускладнюють або унеможливають корупційні дії та навіть запобігають їм.

Основними видами заходів щодо запобігання та протидії корупції є такі:

1. Створення ефективної нормативно-правової бази;
2. Збільшення інституційної ефективності органів контролю;
3. Забезпечення прозорості та доступу до інформації;
4. Збільшення відповідальності за вчинення корупційних діянь;
5. Впровадження етичних стандартів.

Особливості окремих заходів запобігання та протидії корупції можуть варіюватися й змінюватися в залежності від їхнього характеру, спрямованості та контексту їх правозастосування. Однією з характерних рис заходів з запобігання та протидії корупції є високий рівень професіоналізму та експертності у сфері протидії корупції осіб, які здійснюють такі заходи. Зазначені особи повинні мати широкі повноваження щодо проведення розслідувань, здійснення адміністративних заходів та вжиття ефективних заходів для запобігання корупції.

Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища є важливим аспектом для запобігання можливим чи потенційним конфліктом інтересу. Основні особливості цього заходу включають встановлення чітко визначених правил щодо використання службового становища та певних повноважень у користь особистих інтересів, а також встановлюють заборона використання службових ресурсів для отримання власної вигоди.

Обмеження щодо одержання подарунків є важливим організаційно-практичним аспектом для запобігання конфлікту інтересів та корупції серед посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування. Родичі та близькі особи публічного службовця можуть дарувати йому подарунки будь-якої вартості та типу. В той час, вартість подарунків від інших осіб не може перевищити 1 прожитковий мінімум доходів громадян станом на рік отримання такого подарунку.

Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними є важливим фактором в комплексній системі запобігання та протидії корупції та конфлікту інтересів в Україні. Наразі, законом України встановлено чіткі норми щодо отримання подарунку, який не буде вважатися неправомірною вигодою. Так, вартість подарунків від осіб, що не є родичами публічногослужбовця, не може перевищити 1 прожитковий мінімум доходів громадян станом на рік отримання такого подарунку.

У статті 25 Закону України «Про запобігання корупції» чітко визначено обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності для певних осіб – державних службовців. Особам, які уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування в Україні, заборонено займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України

Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування в більшості випадків знімаються після звільнення особи з такої посади. Тим не менш існують й виключення. Вони зазначаються в статті 26 Закону України «Про запобігання корупції» та встановлюються для членів Ради Національного банку України, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Статтею 27 Закону України «Про запобігання корупції» чітко визначено, що державні службовці не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близькими їм особами.

Конфлікт інтересів – це конфлікт між публічно-правовими зобов'язаннями та приватними інтересами державного службовця, а також можливість того, що приватні інтереси будуть впливати неправомірним чином на виконання державним службовцем його службових обов'язків.

Врегулювання конфлікту інтересів може відбуватися самостійно або ж з залученням керівника органу державної влади чи місцевого самоврядування.

Це питання також значним чином врегульовано Законом України «Про запобігання корупції».

Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів – це процес здійснення аналізу законодавства з метою виявлення можливих корупційних ризиків та пропозицій щодо їх усунення та удосконалення законодавства з метою запобігання та виявлення корупції.

Спеціальній перевірці підлягають особи, які претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, зазначені в пункті 1 і підпунктах «а» – «г» пункту 2 частини першої статті 2 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції».

Запобігання корупції у діяльності юридичної особи в Україні є одним з важливим завдань, яке передбачає ряд організаційно-управлінських заходів та політик, спрямованих на уникнення корупційних схем та збереження високих стандартів етики та чесності в діяльності юридичної особи. До таких заходів відносять: розробку та впровадження антикорупційної політики, створення кодексу етики для працівників, внутрішні контрольно-ревізійні процедури тощо.

План:

1. Поняття та сутність заходів щодо запобігання корупції.
2. Види зазначених заходів.
3. Особливості окремих заходів щодо запобігання та протидії корупції.
4. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища.
5. Обмеження щодо одержання подарунків.
6. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поведження з ними.
7. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.
8. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.
9. Обмеження спільної роботи близьких осіб.
10. Врегулювання конфлікту інтересів.
11. Теоретико-прикладні аспекти антикорупційної експертизи нормативно-правових актів.
11. Спеціальна перевірка осіб, які претендують на зайняття вакантних посад, які пов'язані із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування в Україні.
12. Запобігання та протидія корупції й корупційні складовій в діяльності певної юридичної особи.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

Поняття та сутність заходів запобігання корупції. Види заходів. Особливості окремо-виділених заходів запобігання та протидії корупції. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого владного (публічно-владного) становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поведження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких осіб. Врегулювання можливого й потенційного конфлікту інтересів. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів. Спеціальна перевірка осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Запобігання корупції у діяльності юридичної особи.

Завдання для самостійної роботи до Тем 5:

1. Охарактеризувати загальні цілі та принципи запобігання і протидії корупції.
2. Означити стратегічні підходи до антикорупційної діяльності.
3. Здійснити класифікацію механізмів попередження та протидії корупції.
4. Запобігання корупції шляхом виявлення та усунення можливих корупціогенних чинників.
5. Організаційні засади протидії корупції.

Індивідуальні завдання до Теми 5:

1. Порівняльно-правова характеристика в частині теоретико-прикладної складової заходів протидії корупції після прийняття Закону України «Про запобігання корупції».

ТЕМА 6. КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

Злочини в сфері службової та/або професійної діяльності, що пов'язана з наданням професійних послуг – це досить значні суспільно небезпечні діяння та протиправні діяння, які посягають на встановлений законом порядок здійснення службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх апарату, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності своїх повноважень, через що заподіюється істотна шкода охоронюваним законом правам та інтересам фізичних і юридичних осіб, державним або громадським інтересам.

Родовий об'єкт цих злочинів – установлений законом порядок здійснення службовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх апарату, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності своїх повноважень та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг.

Безпосереднім об'єктом аналізованих злочинів є правильна (нормальна) службова діяльність окремих структурних підрозділів держави та органів місцевого самоврядування й громадського апарату, нормальна професійна діяльність, пов'язана з наданням професійних послуг, а також авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій. Додатковими факультативними безпосередніми об'єктами злочинів у сфері службової діяльності можуть бути: здоров'я, честь і гідність особи, її основоположні права та свободи, власність, інші важливі суспільні відносини.

У злочині, передбаченому ст. 366 КК, предметом є документ (передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання та розповсюдження інформації, що має юридичне значення, через фіксацію її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці, дискеті чи іншому носії), а у злочинах, передбачених статтями 368 і 369 КК, – хабар (незаконна винагорода матеріального характеру). Неправомірна вигода – під якою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову.

Кримінально-правова характеристика використання службовою особою влади чи службового становища

З об'єктивної сторони злочини у сфері службової діяльності (крім давання хабара) характеризуються спільними рисами, до яких належать вчинення діяння: з використанням влади чи службового становища та всупереч інтересам служби.

Використання службовою особою влади чи службового (владного) становища передбачає використання повноважень, котрим службова особа наділена у зв'язку із зайняттям певної посади чи здійсненням певної службової діяльності. Іншими словами, йдеться про соціально-правовий статус службової особи, під яким слід розуміти сукупність прав і обов'язків, які утворюють службову компетенцію винного, а також його соціальне значення, під яким розуміють авторитет службової особи, престиж органу, організації чи установи, в якій вона здійснює свою службову діяльність, наявність службових зв'язків і можливостей, що виникають завдяки займаній посаді, можливість здійснення впливу на діяльність інших осіб тощо.

Учинення діяння всупереч інтересам служби – це незаконне здійснення службовою особою своїх службових повноважень, ігнорування наданих їй обов'язків, перевищення обсягу наявних прав тощо.

Зловживання владою або службовим становищем, зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми і службова недбалість можуть бути вчинені як дії чи бездіяльність. Інші злочини вчиняються лише як дії.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочинів, передбачених цим розділом, є настання суспільно небезпечних наслідків.

Істотною шкодою, якщо вона полягає у завданні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Тяжкими наслідками у статтях 364-367, якщо вони полягають у завданні матеріальних збитків, вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Істотна шкода, якщо вона має нематеріальний вимір, – це оціночна категорія, що визначається за рішенням органу досудового слідства, прокурора чи суду, зважаючи на конкретні обставини справи, і в межах своєї компетенції. Такою шкодою можуть визнаватися порушення охоронюваних КУ чи іншими законами прав і свобод людини та громадянина (право на свободу й особисту недоторканність та недоторканність житла, виборчі, трудові, житлові права тощо), підриг авторитету та престижу органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, порушення громадської безпеки і громадського порядку, створення обстановки й умов, які утруднюють виконання підприємством, установою, організацією своїх функцій, приховування злочинів.

Істотною шкодою також слід визнавати випадки вчинення умисних насильницьких дій, що потягнули завдання фізичного болю, заподіяння легкого чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень або були пов'язані з незаконним позбавленням волі, незаконним уведенням в організм особи наркотичних засобів тощо.

Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

До службових закон відносить осіб, які:

- 1) здійснюють функції представників влади чи обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих;
- 2) посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських обов'язків.

Що стосується хабара, то традиційно в сучасній юридичній (політико-правовій) літературі він визначається як найбільш небезпечний корупційний злочин, що характеризується багатьма вченими та практиками асоціюється з корупцією. Хабарництво є невід'ємним атрибутом будь-якої держави світу, воно завжди присутнє там, де існує публічна влада та значна її дефіренція. Жодна з країн світу не має повного імунітету від хабарництва – вони відрізняються лише його обсягами, ступенем небезпечності, характером його проявів та масштабом впливу на соціально-економічну і політико-правові ситуації. У тих країнах, де хабарництво поширене значним чином, воно із соціальної аномалії перетворюється на правило і виступає достатнім засобом вирішення проблем, стає нормою функціонування влади і способом життя значної частини членів суспільства.

Формально одержання хабара означає прийняття службовою особою незаконної винагороди за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабара, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища. Тобто, посадова особа органів державної влади або місцевого самоврядування у зв'язку із отриманням незаконної винагороди (як від приватної особи, так і від колег або керівників), поступаючись інтересами служби вчинює дії на користь хабародавця або утримується від вчинення дій, які повинні бути вчинені в інтересах служби. Одержання службовою особою незаконної вигоди від підлеглих чи підконтрольних осіб за протегування чи сприяння вирішенню на їхню користь питань, що входять до їхньої компетенції, також розглядаються як одержання хабара. Дії посадової особи варто визнавати одержанням хабара і у тих випадках, коли умови одержання матеріальних цінностей і послуг хоча спеціально і не обговорювалися, але учасники злочину усвідомлювали значення цих дій, що особа дає хабара з метою задоволення тих чи інших власних інтересів або інтересів третіх осіб.

До видів хабарництва закон відносить одержання хабара:

- у великому розмірі;
- в особливо великому розмірі;
- службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище службовою особою, яка займає відповідальне становище;
- за попередньою змовою групою осіб;
- повторно;
- поєднане з вимаганням хабара.

На практиці це може набувати наступних форм:

– одержання незаконної винагороди за вчинення чи не вчинення певних дій по службі від випадку до випадку, без спеціального створення чи підшукування ситуації до одержання хабара (ситуативне хабарництво). В такій ситуації хабарник, діючи на користь хабародавця, як правило, рідко виходить за межі своїх повноважень, отримуючи незаконну винагороду власне за виконання своїх службових обов'язків;

– цілеспрямований «продаж» посадових повноважень, вишукування можливостей для одержання незаконної винагороди, фактично повністю або значною мірою підпорядкування цій меті службової діяльності (тобто йдеться про злочинний промисел у виді хабарництва);

– хабарник перебуває на матеріальному утриманні кримінальних угруповань, комерційних чи політичних структур, забезпечуючи за допомогою наданої йому влади чи службових повноважень постійне «обслуговування» їх інтересів (в результаті можуть вчинюватися і інші посадові злочини в комплексі).

Щодо *службового підроблення (як корупційного злочину)*, то в його основі (і будь-якого іншого кримінального підлогу) лежить обман. Мета його може бути різноманітною: приховати сліди злочинної діяльності, створити умови для такої діяльності, забезпечити неправомірне вирішення певного питання, створити видимість результативної діяльності підприємства, установи чи організації, в якій працює посадова особа тощо. При цьому дії можуть виступати як самостійне кримінально каране діяння, бути способом посягання на майно, вчинення чи приховування інших корупційних злочинів.

Стаття 366 КК України визначає службове підроблення як внесення службовою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення документів, а також складання і видачу за відомо неправдивих документів. Підроблення — це зміна змісту справжнього документа або складання повністю підробленого (фальшивого) документа, що зовні має ознаки документа справжнього (заповнення бланка документа даними, що не відповідають дійсності).

План:

1. Характеристика злочинів у сфері службової діяльності.
2. Кримінологічні засади запобігання корупції в Україні.
3. Корупційна злочинність: стан, детермінація та запобігання.
4. Теоретико-прикладні й організаційно-управлінські аспекти взаємодії органів державної влади з оперативними підрозділами щодо протидії корупції.
5. Про практику розгляду судами справ про корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
корупція, протидія корупції, правоохоронні органи, правоохоронна система, воєнний стан.

Завдання для самостійної роботи до Теми 6:

1. Надайте теоретико-практичне визначення злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, які пов'язані з наданням професійних послуг.
2. Визначте об'єкт та його особливості, злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, що пов'язана з наданням професійних послуг.
3. Надайте теоретико-практичне й організаційно-управлінське визначення поняття «неправомірна вигода».
4. Що таке хабар? Охарактеризуйте його сутність та генезис цього поняття.
5. Що слід розуміти під істотною шкодою в злочинах у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг.
6. Надайте теоретико-практичне визначення тяжких наслідків у злочинах у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг.
7. Надайте перелік суб'єктів злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг.
8. Надайте визначення поняття «службова особа», охарактеризуйте його.
9. Надайте характеристику суб'єктивної сторони злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг.
10. Що таке службове підроблення? Охарактеризуйте сутність службового підроблення.

Індивідуальні завдання до Теми 6:

1. Надайте теоретико-практичний перелік предметів злочинів, що пов'язаний з службовою діяльністю та професійною діяльністю, що пов'язана з наданням професійних послуг.

ТЕМА 7. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність

Провадження у справах про адміністративні правопорушення – особливий різновид адміністративного процесу, який значною мірою врегульований правовими нормами.

Застосування під час провадження в справах про адміністративні правопорушення заходів державного примусу обумовлює високий ступінь формалізації процесу. Разом з тим, адміністративному провадженню не властива складна процедура розслідування справ, спрощено порядок порушення, а нерідко і розгляду справи.

Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення є короткими: 15, 7, 5, 3, 1 добу (ст. 277). Таке становище пояснюється тим, що адміністративні правопорушення здебільшого легко встановлюються і, як правило, не потребують багато часу для розслідування і розгляду порівняно з кримінальними справами.

Аналіз сучасного законодавства України та її правових норм дає змогу виділити два види провадження по справах про адміністративні правопорушення: звичайне та спрощене.

Звичайне здійснюється у більшості справ і детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу: визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх застосування; права і обов'язки учасників провадження; порядок розгляду справ; факти, обставини, що є доказами.

Спрощене провадження застосовується в Україні щодо не значної кількості правопорушень, прямо передбачених ст. 258 КУпАП. Таке провадження характеризується мінімальною кількістю процесуальних дій та їх оперативністю. Протокол про правопорушення не складається, посадова особа, що виявила правопорушення, приймає і виконує рішення про накладення і стягнення (штрафу або попередження). У разі стягнення штрафу порушнику видається квитанція про його сплату. Оформлення попередження здійснюється або шляхом вручення офіційного письмового попередження за встановленою формою, або шляхом усного попередження. Треба зазначити, що у разі коли порушник перелічених норм заперечує накладене на нього стягнення, то складається протокол про адміністративне правопорушення і провадження здійснюється у звичайному порядку.

Провадження може закінчитися виправданням невинного, може бути закрите у зв'язку із закінченням строку давності та за інших підстав (ст. 247 КУпАП). Таким чином, даний вид провадження далеко не завжди є діяльністю по накладенню і виконанню адміністративних стягнень.

Чітко визначені орієнтири для вирішення цього питання містить ст. 245 КУпАП. Звідси випливає, що розв'язуються два комплексні взаємопов'язані завдання. По-перше, юрисдикційне (своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи; вирішення її відповідно до законодавства; забезпечення виконання винесеної постанови). По-друге, профілактичне виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; виховання громадян у дусі додержання законів.

Таким чином, провадження в справах про адміністративні правопорушення – це політико-правовий інститут в Україні, у рамках якого регулюються процесуальні адміністративно-деліктні відносини і забезпечується вирішення адміністративних справ, а також попередження адміністративних правопорушень.

Доказами у справах щодо адміністративних правопорушень (ст. 251 КУпАП) є будь-які фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність або відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, що притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, протоколом про вилучення речей та документів, а також іншими документами.

Особливістю доказів є те, що вони мають бути одержані в установленому законом порядку, в іншому разі вони не будуть мати доказової сили. Йдеться про передбачений КУпАП порядок провадження у справі про адміністративне правопорушення. Наприклад, протокол, яким фіксується вчинення правопорушення, повинен бути складений за певною формою уповноваженою на те посадовою особою або представником громадськості (ст. 255 КУпАП).

Відповідно до закону України, одержання та оцінка всіх необхідних доказів здійснюється компетентним органом або посадовою особою, правомочними вирішити дану справу (ст. 252 КУпАП).

Правом надавати докази користуються особи, що беруть участь у провадженні у справі (особа, що притягується до відповідальності, потерпілий, законні представники, адвокат), та інші особи. Докази можуть бути витребувані органом або посадовою особою, що розглядає справу, від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян за клопотанням учасників процесу або за власною ініціативою.

Встановлений законом порядок збирання, одержання доказів є надійною гарантією їх істинності, достовірності. Порушення або недодержання цього процесу може викликати лише сумніви в достовірності доказів і в обґрунтованості зроблених з їх допомогою висновків.

Від доказів як фактичних даних слід відрізнити їх джерела, що являють собою засоби збереження та передачі інформації, засоби, за допомогою яких вона залучається до сфери провадження у справах про адміністративні

правопорушення. У той же час слід зазначити, що у правовій науці і на практиці докази нерідко розцінюють і як саму інформацію, і як джерело відомостей.

Інформація може розглядатися як доказ за наявності двох умов:

– якщо вона містить дані про наявність або відсутність адміністративного правопорушення, винності особи в його скоєнні та інших обставинах, що мають значення для правильного вирішення справи;

– якщо вона одержана в порядку та з джерел, передбачених законом.

У сучасній науковій літературі прийнято вважати й поділяти докази на первісні та похідні, прямі та непрямі, позитивні та негативні, звинувачувальні та виправдні. Проте, для вирішення завдань адміністративного провадження найбільш значущим є їх групування залежно від джерела відповідних відомостей:

1) дані, що одержуються від різних осіб, здебільшого учасників провадження. Не завжди показання протоколюються, фіксуються у вигляді пояснень, вони можуть сприйматися, репродукуватися і в усній формі;

2) висновки експертів, думки спеціалістів. Рішення про провадження експертизи приймається суб'єктом, що вирішує адміністративну справу. Проте питання призначення і проведення експертизи законом не регламентуються. Тому на практиці рішення про провадження експертизи оформляється у вигляді направлень, клопотань тощо;

3) речові докази, документи, які є матеріальними носіями інформації.

Основні способи знаходження та залучення джерел матеріальних доказів – догляд, вилучення, надання заінтересованими особами. Формами, якими вони представлені у процесі доведення, є протокол про адміністративне порушення, протокол вилучення речей, довідка про вартість речі тощо.

Речові докази – це предмети матеріального світу, на яких є сліди правопорушення (подряпини на автомобілі, зіпсований паспорт) або які своєю формою, змістом свідчать про правопорушення (наркотичні речовини, зброя тощо). Речові докази містять інформацію у чистому вигляді. До матеріальних носіїв інформації можна віднести і показання технічних засобів. Вони досить широко використовуються, наприклад, у роботі ДАІ для визначення швидкості руху автомобілів, вмісту забруднюючих речовин у викидах, стану сп'яніння водія.

У документах інформація міститься у перетвореному вигляді, вона передається словами, цифрами, кресленнями, схемами місць подій тощо.

По-третє, це безпосередні спостереження осіб, уповноважених розслідувати адміністративні провини. Спостереження уповноваженої особи, за винятком випадків спрощеного провадження, фіксуються безпосередньо в протоколі про адміністративне правопорушення.

Уповноважений орган (посадова особа) оцінює зібрані докази за власними переконаннями, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні обставин справи у їх сукупності. При цьому він керується законом і правосвідомістю.

Під оцінкою доказів треба розуміти висновок органу або посадової особи, що розглядає справу, про достовірність або недостовірність одержаних фактичних даних щодо обставин цієї справи. На підставі оцінки доказів вони приймають відповідне рішення.

Оцінка повинна бути дана не тільки кожному окремо доказу, але й усім зібраним доказам у їх сукупності. Для цього необхідно вирішити питання про те, чи дозволяє сукупність зібраних доказів зробити достовірний висновок про наявність або відсутність адміністративного правопорушення, про винуватість або невинуватість особи та про інші обставини, що мають значення для розв'язання справи. Тільки оцінка доказів у їх сукупності дає підстави дійти достовірних, таких що не викликають сумнівів, висновків з цих питань.

Оцінка доказів за внутрішнім переконанням означає, перш за все, неприпустимість некритичного ставлення до окремих доказів, відсутність будь-яких переваг доказів одного виду над іншими або заздалегідь встановленої сили певної кількості доказів. Орган або посадова особа під час оцінки доказів підкоряється тільки закону. Крім того, внутрішнє переконання – це і результат доведення, оцінки доказів, що виражає переконаність у відповідності або невідповідності дійсності тих або інших обставин, важливих для вирішення справи.

Оцінка доказів значним чином та нерозривно пов'язана із з'ясуванням питання про додержання вимог закону, що встановлюють порядок збирання доказів (складання протоколу про пра-вопорушення, провадження особистого огляду, огляду речей тощо).

Докази оцінюють також особи, що беруть участь у провадженні у справі (особа, що притягається до відповідальності, потерпілий та ін.). Це знаходить вияв у їх клопотаннях, поясненнях тощо. Висловлені ними думки допомагають органу або посадовій особі, що розглядають справу, всебічно повно та об'єктивно дати оцінку доказам.

Діяльність учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення розвивається у часі як послідовний ряд пов'язаних між собою процесуальних дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків. Весь процес складається з кількох фаз розвитку, що змінюють одна одну. Їх прийнято називати стадіями. Розв'язання завдань кожної стадії оформлюється спеціальним процесуальним документом, який ніби підсумовує діяльність. Після прийняття такого акта розпочинається нова стадія. Стадії органічно пов'язані між собою; наступна, як правило, починається лише після того, як закінчена попередня, на новій стадії перевіряється те, що було зроблено раніше.

Провадження в справах про адміністративні правопорушення має чотири стадії:

- адміністративне розслідування;
- розгляд справи;
- перегляд постанови;
- виконання постанови.

На першій стадії з'ясовується факт вчинення та обставини правопорушення; дані про винуватця; складається протокол. На другій – компетентний орган розглядає матеріали і приймає постанову. На третій (необов'язкова стадія) постанова може бути оскаржена громадянином, опротестована прокурором, переглянута за ініціативою вищестоящого органу. Ця стадія закінчується прийняттям рішення про скасування, зміну, або залишення постанови в силі. Четверта виконання постанови. Розпочинається відразу після її прийняття або після розгляду скарги, протесту.

Кожна стадія складається з окремих етапів, що являють собою групи взаємопов'язаних дій. Система стадій і етапів провадження може бути представлена таким чином:

Адміністративне розслідування:

- а) порушення справи;
- б) встановлення фактичних обставин;
- в) процесуальне оформлення результатів розслідування;
- г) направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю.

Розгляд справи:

- а) підготовка справи до розгляду і заслуховування;
- б) заслуховування справи;
- в) прийняття постанови;
- г) доведення постанови до відома.

Перегляд постанови:

- а) оскарження, опротестування постанови;
- б) перевірка законності постанови;
- в) винесення рішення;
- г) реалізація рішення.

Виконання постанови:

- а) звернення постанови до виконання;
- б) безпосереднє виконання.

Кожний етап, у свою чергу, складається з ряду послідовно здійснюваних конкретних дій.

Згідно з цим структура провадження у справах про адміністративні правопорушення є чотирирівневою: дії – етап – стадія – провадження у цілому.

Адміністративне розслідування. Дана стадія провадження у справах про адміністративні правопорушення є початковою і являє собою комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення обставин провини, їх фіксування і кваліфікацію. У цій стадії створюється передумова для об'єктивного і швидкого розгляду справи, застосування до винного передбачених законом заходів впливу.

Стадія розслідування починається з етапу порушення адміністративної справи. Підставою порушення адміністративної справи і провадження розслідування є вчинення особою діяння, що має ознаки адміністративної провини.

Порушенню справи передую одержання інформації про діяння, що має ознаки провини. Така інформація, одержана у будь-якій формі, є приводом до порушення адміністративної справи. Правове значення приводу до порушення і розслідування справи полягає у тому, що він викликає громадську публічну діяльність повноважних органів, тобто вимагає від цих органів відповідної реакції на сигнал про скоєння діяння. Приводами до порушення і розслідування адміністративних справ можуть бути заяви громадян, повідомлення представників громадськості, установ, підприємств і організацій, преси та інших засобів масової інформації, а також безпосереднє виявлення провини уповноваженою особою.

Останній привід відрізняється від інших перш за все тим, що питання про порушення адміністративної справи вирішується за власною ініціативою осіб, що здійснюють адміністративний нагляд. Тут немає зовнішнього спонукаючого початку, поштовху до того, щоб ці особи зайнялися вирішенням питання. Даний привід має такі характерні особливості:

а) безпосередній розсуд ніде не фіксується, а тому не завжди піддається контролю;

б) припущення про провину виникає лише у свідомості уповноваженої особи, і у разі підтвердження такого припущення немає потреби офіційно спростувати його винесенням будь-якого спеціального документа;

в) безпосереднє виявлення уповноваженою особою адміністративного правопорушення не є перешкодою для подальшого його розслідування цим суб'єктом.

Наступний етап – встановлення фактичних обставин у справі. Його сутність полягає у провадженні дій, спрямованих на збирання доказів, які підтверджують або спростовують винуватість у вчиненні правопорушення.

Фактичні обставини вчиненої провини можна поділити на дві групи:

а) обставини, що мають безпосереднє значення для вирішення питання про наявність або відсутність складу провини;

б) обставини, що перебувають за рамками складу правопорушення, але мають значення для індивідуалізації відповідальності.

Вони можуть бути встановлені різними способами:

– опитуванням осіб, що володіють інформацією, яка має значення для справи (правопорушники, потерпілі, свідки, експерти);

– проведенням експертизи;

– освідчуванням;

– вилученням, наприклад, документів;

– знаходженням речових доказів на місці вчинення правопорушення;

– огляду тощо.

Всі встановлені обставини фіксуються у відповідних процесуальних документах. Такими документами є пояснення, висновки, акти, протоколи. На цьому завершується етап встановлення фактичних обставин.

Етап процесуального оформлення результатів розслідування починається з аналізу зафіксованих у перелічених документах всіх обставин у справі і завершується складанням протоколу про адміністративне правопорушення. Саме протокол є процесуальним документом, що фіксує закінчення розслідування. Він складається про кожне правопорушення, крім випадків, прямо передбачених законодавством (ст. 258).

План:

1. Загальна характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення
2. Поняття доказів у справі про адміністративне правопорушення
3. Стадії провадження у справах про корупційні адміністративні правопорушення

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:
антикорупційна експертиза, публічне адміністрування, нормативно-правовий акт, корупція, адміністративно-правові відносини.

Завдання для самостійної роботи до Теми 7:

1. В чому полягає зміст та теоретико-практична особливість провадження в справах про адміністративні правопорушення в Україні?
2. Охарактеризуйте та поясніть, що таке докази, джерела доказів і речові докази у справі про корупційне адміністративне правопорушення?
3. Охарактеризуйте та поясніть, що таке розгляд справ про корупційне адміністративне правопорушення та які існують його правові наслідки?
4. Що таке перегляд і виконання постанови?

Індивідуальні завдання до Теми 7:

1. Назвіть та охарактеризуйте види провадження в справах про адміністративні правопорушення? В чому полягає їх відмінність та сутність?
2. Охарактеризуйте, що таке докази, які існують джерела доказів та речові докази у справі про корупційне адміністративне правопорушення?
3. Назвіть основні стадії провадження в справах про корупційні адміністративні правопорушення в Україні?
4. Назвіть обов'язкові атрибути протоколу про корупційне адміністративне правопорушення?

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Основні міжнародні документи, що регламентують протидію корупції включають такі:

Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції, що прийнята 31 жовтня 2003 року і набрала чинності 14 грудня 2005 року. Зазначена Конвенція є одним з найважливіших міжнародних документів у сфері запобігання та протидії корупції, яка встановлює певний набір правил та стандартів для запобігання корупції, кримінальному переслідуванню корупціонерів та галузеву співпрацю між країнами у цій сфері.

Стандарти фінансової діяльності FATF – міжнародний документ, що встановлює міжнародні стандарти в сфері фінансової діяльності, податкового декларування та боротьбу з відмиванням коштів, отриманих незаконним шляхом й фінансуванням тероризму. Хоча зазначений документ прямо не регулює протидію корупційній складовій, але його стандарти і рекомендації значним чином впливають на протидію корупції шляхом виявлення та припинення незаконних фінансових потоків, можливо пов'язаних з корупцією.

Декларація про боротьбу з корупцією Міжнародного економічного форуму (WEF «The Global Risks Report»), яка прийнята у 2004 році, зазначений документ визначає певні зобов'язання громадян держав та суб'єктів здійснення підприємницької діяльності в боротьбі з корупційною складовою й сприяє прозорому цправлінні.

Україна значним чином співпрацює з багатьма міжнародними організаціями у сфері запобігання та протидії корупції, зокрема з такими:

- Організація Об'єднаних Націй;
- Європейський Союз;
- Міжнародний валютний фонд;
- Рада Європи та Європейська комісія з боротьби з корупцією;
- Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей.

Так, Україна є учасником Конвенції ООН щодо запобігання та протидії корупції й активно співпрацює з різноманітними агентствами ООН в зазначеному напрямі. Окрім того, Україна ратифікувала Угоду про асоціацію з ЄС, що містить розділи про боротьбу з корупцією, включаючи досить важливі законодавчі ініціативи та здійснення важливих інституційних реформ органів державної влади та місцевого самоврядування в контексті децентралізації влади та публічного адміністрування.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй щодо запобігання та протидії корупції була ухвалена 31 жовтня 2003 року і є одним з найважливіших міжнародних документів у сфері протидії корупції, який регламентує загальні правила протидії їй та переслідування порушників (в рамках національних законодавств країн, що ратифікували цю Конвенцію).

Окрім того, вона містить широкий спектр політико-правових положень та організаційно-управлінських заходів для запобігання корупції, її виявлення, розслідування та покарання за вчинення корупційних злочинів, а також для співпраці між провідними країнами світу в зазначеній сфері.

Цікавим є й те, що Конвенція Організації Об'єднаних Націй також встановлює міжнародні стандарти для організації публічного управління та адміністрування з метою боротьби з зловживанням владою органами державного управління.

План:

1. Основні теоретико-практичні особливості міжнародних документів у сфері протидії корупції.
2. Співпраця України в сфері запобігання та протидії корупції з міжнародними організаціями.
3. Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р та інші міжнародні документи у сфері протидії корупції.

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

Тоталітарна модель боротьби з корупцією. Авторитарна модель боротьби з корупцією. Олігархічна модель боротьби з корупцією. Ліберальна модель боротьби з корупцією. Ознаки ідеальної моделі боротьби з корупцією. Антикорупційна стратегія Нідерландів. Фінляндія як одна з найменш корумпованих країн світу. Досвід Швеції у боротьбі з корупцією. Підвищенні вимоги і обмеження, пов'язані з державною службою у Німеччині. Чинне антикорупційне законодавство Франції. Політичні і правові механізми боротьби з корупцією Італійської республіки. Поняття корупції посадовців США. Заборони згідно законодавства США. Сінгапурська модель протидії корупції. Японський досвід боротьби з корупцією. Грузинський досвід боротьби з корупцією. Програма з протидії корупції «OPEN» в Південній Кореї.

Завдання для самостійної роботи до Теми 8:

1. Охарактеризуйте основні міжнародні нормативно-правові (нормативно-юридичні) акти щодо боротьби з корупцією, що ратифіковані Україною.
2. Здійсніть означення керівних принципів боротьби з корупцією, які прийняті на 101 сесії Кабінету Міністрів Ради Європи.
3. Поясніть, які існують стандарти в сфері державної влади в Україні згідно Модельного закону «Основи законодавства про антикорупційну політику».
4. Охарактеризуйте теоретико-прикладні та загально-управлінські моделі боротьби з корупцією.
5. Охарактеризуйте успішні заходи запобігання та протидії корупції Європейських країн, поясніть їх суть, зміст та теоретико-практичне значення для України.
6. Диференціюйте основні антикорупційні стратегії інших держав, досвід яких може бути запозичений та впроваджений Україною.

Індивідуальні завдання до Теми 8:

1. Охарактеризуйте досвід США у сфері запобігання корупції (антикорупційний комплаєнс).

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

До індивідуальних завдань висуваються певні вимоги. По-перше, індивідуальне завдання має характеризуватися чіткою структурою згідно з визначеним планом. По-друге, індивідуальне завдання повинно логічно висвітлювати питання, яке розглядається. По-третє, воно повинно мати узагальнюючий характер оцінок подій, явищ. По-четверте, характеризуватися чіткою аргументацією висновків з усіх поставлених питань.

Для того, щоб досягти цього, слухач має дотримуватися певних принципів роботи над індивідуальним завданням:

- розпочинаючи його підготовку, слід передусім уважно ознайомитися зі змістом літератури за даною темою, включаючи як навчальні посібники, так і наукову літературу, публікації в періодиці та матеріали Інтернету;

- на основі вивчення літератури визначитися зі структурою роботи і скласти зміст завдання;

- виклад матеріалу має здійснюватися послідовно, потрібно логічно пов'язувати окремі його частини. При цьому важливо визначити своє ставлення до дискусійних питань обраної теми, до можливості використання тих чи інших аспектів зарубіжного досвіду в практиці публічного управління України;

- базуючись на аналізі матеріалу та узагальненнях, слід зробити короткі висновки, підсумувавши основне з викладеної теми;

- при викладі матеріалу давати посилання на використані джерела, а в кінці дати список використаних джерел.

При підготовці індивідуальних завдань важливо уникнути таких недоліків, як:

- відхід від теми, коли, замість передбачених темою питань, розкриваються фактично інші проблеми;

- несистемне викладення матеріалу;

- відсутність аналітичного підходу, просте переписування матеріалів з джерел;

- невдалий підбір фактичного матеріалу для розкриття тих чи інших теоретичних положень тощо.

Індивідуальне завдання може бути розмножене і роздано слухачам групи заздалегідь для попереднього обговорення. Обсяг індивідуального завдання має складати до 10 сторінок основного тексту.

Рекомендується наступна структура оформлення індивідуального завдання:

- титульна сторінка (назва академії, назва інституту, назва кафедри, тема ІНПЗ, прізвище та ім'я слухача, курс, форма навчання, номер академічної групи, дата подання на перевірку (рік));

- зміст (позначаються основні структурні елементи роботи та сторінки);
- основна частина (потрібно повно, вичерпно і водночас стисло розкрити тему, зробити висновки та обґрунтувати власну позицію, обов'язкова вимога - робити посилання на джерела у тексті роботи у вигляді [2, с. 37] (перша цифра означає номер джерела у наведеному в кінці документу списку використаної літератури, а друга цифра – номер сторінки у цьому джерелі);

- список використаних джерел (розміщується у кінці роботи в алфавітному порядку або в порядку посилання на джерела).

Творча робота має бути роздрукована на білому папері стандартного формату А4. Розмір шрифту – 14 кегель, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – до 20 мм з усіх боків.

6. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

1. Виконання теоретичної частини завдання – max 20 балів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
18 – 20	Теоретичне питання розкрито повно та ґрунтовно, з використанням не тільки обов'язкової, а й додаткової літератури
14 – 17	Теоретичне питання в цілому розкрито, однак допущені деякі неточності. Обов'язкова література опрацьована не в повному обсязі
10 – 13	Сутність питання визначено правильно, але розкрито неповністю, допущені деякі помилки. Обсяг обов'язкової літератури використаний частково
7 – 9	Сутність питання визначено правильно, але розкрито частково, допущені суттєві помилки в термінології, без впливу на загальне розуміння питання. Опрацьовано лише 2-3 джерела обов'язкової літератури
3 – 6	Сутність питання розкрито недостатньо, поверхово, не розкрито більшість його окремих положень, допущені грубі помилки, що вплинули на загальне розуміння проблеми. Обов'язкова література не опрацьована
0 – 2	Сутність питання не розкрито взагалі. Поверхово розкрито лише окремі положення питання. Допущені суттєві помилки, що значно вплинуло на загальне розуміння проблеми

2. Виконання практичної частини завдання – max 20 балів

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
18 – 20	Практичне питання вирішено повністю. Зроблено достатньо
14 – 17	Практичне питання в цілому розкрито, однак допущені деякі неточності. Поверхово зроблений висновок
10 – 13	Практичне питання вирішено правильно, але розкрито неповністю. Допущені незначні помилки. Висновок зроблений частково
5 – 9	Практичне питання вирішено правильно, але розкрито частково, допущені суттєві помилки в термінології, без впливу на загальне розуміння питання. Висновок не сформульовано
1 – 4	Практичне питання розкрито недостатньо, поверхово, не визначено більшість його окремих положень, допущені грубі помилки, що вплинули на загальне розуміння проблеми. Висновок не зроблено
0	Практичне питання не розв'язане

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою Є К Т С	
	Залік	Екзамен / диференційований залік	Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	Відмінно	A	« Відмінно » – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі ; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі.
83-89		Добре	B	« Дуже добре » – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі ; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної .
75-82			C	« Добре » – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком ; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками .
68-74		Задовільно	D	« Задовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки .

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою Є К Т С	
	Залік	Екзамен / диференційований залік	Оцінка	Пояснення
60-67			Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	Незараховано	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1-34			F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не засвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

За самостійну та індивідуальну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання відповідних завдань, які оцінюються згідно з їх складністю та визначаються викладачем.

До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

**Критерії оцінювання самостійної та індивідуальної роботи
здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

БАЛИ	ВИД ЗАВДАННЯ
10	<i>Індивідуальна робота:</i> підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.
30	Самостійна робота: тестування, опитування тощо

За додаткову індивідуальну роботу, яка сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни нараховувати заохочувальні бали (підготовка конкурсної роботи, публікація статті, тез доповідей на конференціях, круглих столах, наукових семінарах, участь в олімпіадах, вікторинах тощо; творчі та спортивні здобутки). При нарахуванні заохочувальних балів загальна сума балів за індивідуальну роботу не повинна перевищувати максимально допустиму.

Незалежно від кількості набраних балів під час аудиторної роботи всі здобувачі вищої освіти виходять на підсумковий контроль.

Оцінювання компетентності здобувача вищої освіти під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями.

7. ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основні нормативні акти:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://cutt.ly/3fQqGJG>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24): Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. №1402-VIII. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду: Закон України від 18.09.2019 р. № 100-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-20>.
8. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
10. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.
11. Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади: рішення НАЗК від 02.12.2016 р. № 126. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16>.
12. Про затвердження Порядку підготовки, подання антикорупційних програм на погодження до Національного агентства з питань запобігання корупції та здійснення їх погодження: рішення НАЗК від 08.12.2017 р. № 1379. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-18>.
13. Про затвердження Типового порядку проведення відкритого конкурсу для призначення на посади у Державному бюро розслідувань: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1069. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/1069-2017-п>.
14. Про затвердження Типового порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців: постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2017 р. № 640. URL : zakon.rada.gov.ua/go/640-2017-п. 170.

Підручники:

1. Головкін Б. М., Оболенцев В. Ф., Романов М. В. та ін. Запобігання корупції: підручник. Харків : Право, 2019. 296 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Лошицький М. В. Правові засоби протидії корупції: навч. посібник. К. : НАПУ, 2019. 342 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Бенько І. Д., Сисюк С. В. Корупція у сфері державних закупівель: форми прояву та засоби протидії. Причорноморські економічні студії. 2019. № 38(2). С. 84-87.

2. Головкін Б. М. Механізм запобігання корупції. Часопис Київського університету права. 2018. № 4. С. 254-260.

3. Грудницький В. М., Заргана В. В. Державне управління антикорупційною діяльністю в Україні. Правові новели. 2019. № 6. С. 79-84.

4. Сидоренко Н. С. Основні аспекти професійної культури державних службовців. Становлення публічного адміністрування в Україні: матер. XI конф. студ. та молодих учених за міжнар. уч. (м. Дніпро, 8 травня 2020 р.). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 351-353.

5. Сидоренко Н. С. Шляхи вдосконалення антикорупційної політики України. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 листопада 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2020. С. 103-107.

6. Сидоренко Н. С. Деякі організаційно-правові аспекти реформи державної служби в Україні. Публічне управління та адміністрування. 2022. № 28. С. 140-143.

7. Шевченко С. О., Сидоренко Н. С. Сутність поняття політичної корупції та її небезпеки в Україні. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 листопада 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 101-105.

8. Шевченко С. О., Сидоренко Н. С. Діяльність Вищого антикорупційного суду в Україні як необхідна ланка механізму запобігання політичній корупції. Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 листопада 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 69-72.

9. Шевченко С. О., Сидоренко Н. С. Електронне урядування та ІКТ як інструменти протидії корупції у контексті світового тренду прозорості публічної служби. Аспекти публічного управління. 2020. № 8. С. 72-81.

10. Шевченко С. О., Сидоренко Н. С. Охорона державної таємниці як складова національної безпеки України. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 13 березня 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2020. С. 105-106.

Інтернет-ресурси:

1. Президент України. URL : <http://www.president.gov.ua>.
2. Верховна Рада України. URL : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Генеральна прокуратура України. URL : <http://www.gp.gov.ua>.
5. Міністерство юстиції України. URL : <http://www.minjust.gov.ua>.
6. Єдиний реєстр судових рішень в Україні. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
7. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.
8. Національна парламентська бібліотека України. URL : <http://www.catalogue.nplu.org>.
9. Вищий антикорупційний суд. URL : <https://hcac.court.gov.ua>.

Для нотаток

Навчальне видання

Сидоренко Наталія Сергіївна

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВЛАДИ

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських і практичних занять
(для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»)*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *А. В. Самотуга, О. М. Врублевська*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 2,8. Обл.-вид. арк. 3.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024 р.